

Sensurveiledning for eksamensoppgaver SOS2017, høst 2015.

I vurderingen er svarene på oppgavene vektet likt. Bestått eksamen forutsetter at begge oppgavene er vurdert som bestått.

Oppgave 1.

Forklar hva som menes med samfunnssikkerhet og gjør rede for hovedprinsippene for håndtering av samfunnssikkerhet i Norge.

Presenter deretter hovedtrekkene i Schiefloes (2011) modell for samfunnssikkerhet og drøft mulige dilemma som kan oppstå på dette området.

Veiledning:

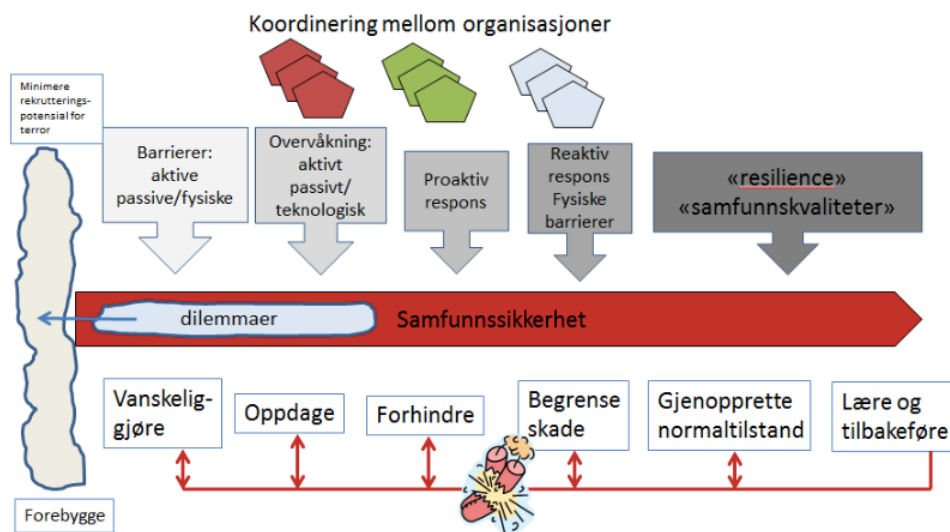
Samfunnssikkerhet kan defineres som: "Den evne samfunnet som sådan har til å opprettholde viktige samfunnsfunksjoner og ivareta borgernes liv, helse og grunnleggende behov under ulike former for påkjenninger." (St.meld. no. 17 (2001-2002)."

Det kan skilles mellom ikke-tilsiktete hendelser (naturkatastrofer etc.) og tilsiktete hendelser (terror, sabotasje etc.) og sårbarheter på makro- og mikronivå.

Hovedprinsipper for håndtering av samfunnssikkerhet omfatter:

1. Nærhetsprinsippet: Kriser skal håndteres på lavest mulig nivå
2. Ansvarsprinsippet: Den virksomheten som har ansvaret for en sektor har også ansvar for skadeforebyggende tiltak, beredskap og iverksetting av tiltak i krisesituasjoner
3. Likhetsprinsippet: Det skal være størst mulig likhet mellom organisering i fred, krise og krig.

Schiefloes modell kan illustreres slik:

Noen dilemma på området omfatter:

1. **Forholdet mellom frihet og sikkerhet** (Kampen mot terror)
2. **Forholdet mellom kunnskap og forebygging.** Noen langvarige trender i samfunnet bidrar til å skape et voksende dilemma mellom det vi vet og det vi er i stand til å gjøre noe med når det gjelder samfunnssikkerhet. Vi kan ikke lengre påberope oss å være uvitende om farer og trusler. Samtidig er det ikke mulig å forebygge eller fjerne alle risikoer i samfunnet. Vi velger å leve med en rekke risikoer, for eksempel fare for flom og ras, risiko i trafikken, m.m.
3. **Forholdet mellom sikkerhet og sårbarhet.** Et paradoks man opplever i alt sikkerhetsarbeid, er at god forebygging kan føre til en urealistisk følelse av økt sikkerhet. Illusjonen om det nesten helt trygge samfunn kan øke sårbarheten fordi vi glemmer eller mister interessen for selv å ta ansvaret for vår egen sikkerhet.
4. **Forholdet mellom drift av kritisk infrastruktur og samfunnsansvar.** Tradisjonelt har det overordnede ansvaret for problemer knyttet til sikkerheten i samfunnet, herunder samfunnssikkerheten, vært en av statens viktigste oppgaver og forpliktelser. En tiltakende konkurranseutsetting og/eller privatisering av vitale samfunnsfunksjoner kan frikoble den operative driften fra ansvaret (samfunnsansvaret) for å tilby kritisk infrastruktur til beste for befolkningen.

Oppgave 2

Gjør rede for hvordan ulykker forklares i Perrows "Normal Accidents"-teori. Bruk ett eller flere relevante eksempler. Drøft deretter hvilke begrensninger denne teorien kan ha.

Veiledning:

I "Normal accident"-teorien (NAT) (Perrow, 1999) ble ulykker sett på som noe normalt og tilnærmet uunngåelig i visse typer organisasjoner som var kjennetegnet av kompleksitet og tette koblinger mellom delsystemer. Ulykker skjer når feil kan spre seg raskt (ved tette koblinger) og på uforutsette måter (ved komplekse interaksjoner). NAT ga opphav til begrepet systemulykker og MTO-perspektivet.

		<i>Interaksjoner</i>	
		Lineære	Komplekse
<i>Koblinger</i>	Tette	Togtransport	Atomkraftverk Kjemiske prosessanlegg
	Løse	Posten	Forskning & Utvikling

Systemer kjennetegnet av tette koblinger og komplekse interaksjoner burde styres både sentralisert (for å håndtere tette koblinger) og desentralisert (for å håndtere komplekse interaksjoner). I følge NAT er dette umulig. Dersom man ikke kan redusere graden av interaktiv kompleksitet og løse opp tette koblinger, bør slike systemer utvikles i følge NAT:

Noen begrensninger ved NAT kan være:

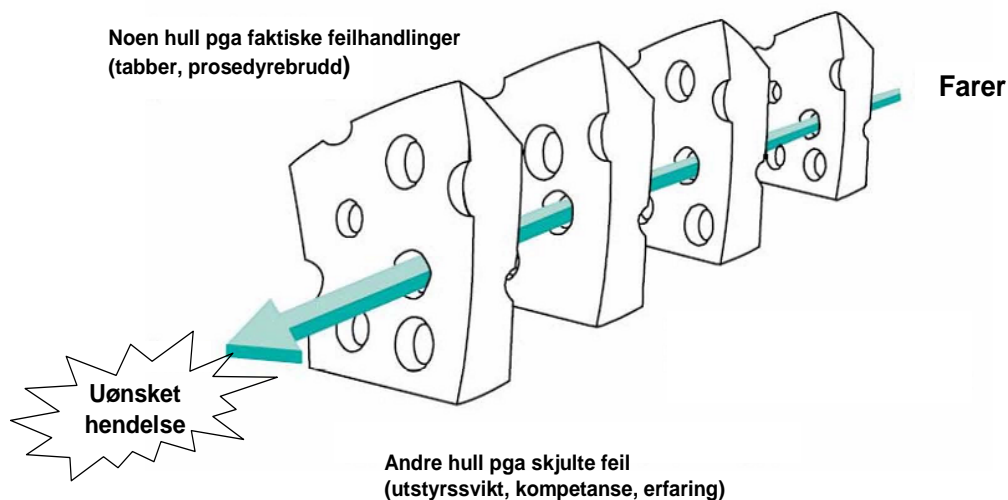
- Begrepene “tett kobling” og “interaktiv kompleksitet” er så vage at teorien er vanskelig å etterprøve
- Begrepene er vanskelig å måle eller å operasjonalisere
- Teorien er for fatalistisk, pessimistisk
- Teorien om High Reliability Organizations (HRO) har utfordret synet på at sentralisering og desentralisering ikke kan eksistere samtidig

Oppgave 3

Presenter Reasons “sveitserost-modell”. Bruk ett eller flere relevante eksempler. Drøft deretter bruken av barriereperspektivet i granskninger etter ulykker.

Veiledning:

«Sveitserost-modellen» for ulykker er illustrert slik:

I barriereperspektivet blir ulykker forstått som «energi på avveie» og ulykker kan forebygges gjennom å skille sårbare mål fra slik energi. Forsvar i dybden eller barriereredundans omfatter flere beskyttende barrierer. Det kan skilles mellom forsvars- og konsekvensbarrierer.

Granskninger etter ulykker har som mål å avdekke hva som har skjedd, hvorfor det skjedde og hvordan tilsvarende hendelser kan unngås i framtida. Hva man avdekker kan være avhengig av hvilke ulykkesteorier som legges til grunn for granskningen.

Dersom man benytter barrieresppektivet i granskninger er det særlig følgende spørsmål man søker svar på:

- Hvilke barrierer hadde man som skulle forhindre og begrense konsekvensene av ulykken?
- Var det barrierer som manglet, og som burde ha vært etablert i henhold til egne og myndighetenes krav?
- Hvilke barrierer har sviktet, og hvilke har fungert som forutsatt?
- *Hvordan* har barrierene sviktet, det vil si hvilke **aktive feil** (forglemmelser, prosedyrebrudd etc.) og **latente feil** (designsvakheter, dårlig planlegging, opplæring/trening) kan identifiseres?

Barriereperspektivet kan også være en del av såkalte MTO-analyser (menneske-teknologi-organisasjon).